

Fakt: see oli «Macbethi» aasta

HEILI SIBRITS
peatoimetaja asetäitja

KOMMENTAAR

Raske on tänavuste teatripreemiate laureaatide üle vaielda – peaauhinna võitis lavastus, mis pole mitte eelmise aasta parim, vaid kuulub selle kümnendi kõige olulisemate teatritööde sekka, võibolla lausa selle sajandi suurimate õnnestumiste hulka.

Maräägin Ene-Liis Semperi, Tiit Ojasoo ja Olari Eltsi ühistööna valminud «Macbethist», mis kuulutati rahvusvahelisel teatripäeval 27. märtsil Eesti Rahva Muuseumis aasta lavastajaauhinna vääriliseks (aasta lavastuse auhinda enam välja ei anta, seega lavastaja auhinda saabki vaadata aasta lavastuse auhinnana).

Mitte vähe tähtis pole fakt, et see lavastus sündis kolme suure riikliku institutsiooni – Eesti Draamateatri, Eesti Kontserdi ja ERSO koostööna. Seni on olnud tavapärane erakordsete teatrisündmuste tekkimist oodata/loota pigem väljastpoolt riigi kultuurimaju, erandiks siin oli NO99, mis teatavasti oli ka nn riigiteater. Ent «Macbethi» õnnestumine kindlalt, et tuleb suurelt mõelda, rahad ja jõud kokku panna ning julgeda teha midagi teistsugust, midagi, mida üksi ei ole olnud võimalik teha, sest pole oskusi või raha.

Ojasoo-Semperi käekiri
Aga institutsioonidest olulisemad on inimesed, Ene-Liis Semperi ja Tiit Ojasoo oma mastaapsete lavastustega on kõigile tuttavad teatrigeniused. Lavastajapaar on varemgi teinud koostööd ERSO ja Olari Eltsiga võimastavastuse – 2016. aastal esietendus Eesti Kontserdi saalis «NO44 Pööriöö uni», kasutades küll pea samu võtteid, mis on

Parima lavaloo «Macbethi» lavastajad Ene-Liis Semper ja Tiit Ojasoo, projekti muusikajuht ja dirigent on Olari Elts. Peaauhinna võitis lavastus, mis pole mitte eelmise aasta parim, vaid kuulub selle kümnendi kõige olulisemate teatritööde sekka.

FOTO: GABRIELA URM

saanud Ojasoo-Semperi käekirjaks, olgu selleks videopilt, näitlejate lähiplaanid, inimskulptuurid jne, kuid nüüd on taas kord nihutatud piire. Laiemaks.

Meisterlikult omandatud käsitöövõtetest tähtsam on sisu. «Macbeth» esietendus 19. jaanuaril 2023. aastal, selleks ajaks oli peaaegu aasta kestnud sõda Ukrainas, aga «Macbeth» pole ainult Ukraina sõja lugu, see on inimliku ahnuuse lugu, inimliku nõrkuse, hirmu, see on lugu meist kõigest, inimkonnast, kes kannatusi ja tapmist on aastasadu kivisse raiunud, ülistanud ja eeskujuks seadnud.

Semperi-Ojasoo-Eltsi lavastus vaatab, kuidas ühest inimest saab türann, ta valib selle tee, jah, tõsi, see valik tekitab temas piinu, kuid võim pimestab, võim ahvatleb, võim kohustab. Igasugune võim. Seega pole kindlasti «Macbeth» lavastus sõjast Ukrainas või Putinist, sest meis kõigis võib peituda see koletis, kes õige meelituse-keelitus-hirmu-

iha võrgustikus võib läbi lipsata. Ühel hetkel teeb inimene valiku, sest nii tundub talle siis õige, tema väärtushinnangud ja õiglustunne muutuvad, ükskõik mis selleks vabandavaks või selgitavaks põhjuseks siis ka pole. Just see, et «Macbethi» tegijad tegelevad võimu ja kurjusega universaalselt, on selle lavastuse oluliseks, tänases päevas ainuõigeks lahenduseks.

Vapustavalt hea aasta

Teatripreemiate žüriid ei saanud anda kõiki preemiaid «Macbethile», kuigi võinuks, sest nii kõrvalosade kui ka peaosaliste auhindade väärilised olid Mait Malmssten, Helena Lotman, Priit Võigemast, Rasmus Kaljujärvi, Jaak Prints, Tambet Tuisk, Ursel Tilk, Kaie Mihkelson ja Hanna Jaanovits. Samuti muusikalise kujunduse eest võinuks Olari Elts noppida teise auhinna, sest see, kuidas ta Lepo Sumera teoseid miksis, lõi ja kokku kleepis, õnnestus haruldaselt. Rääkimata lavalisest kujundusest, kostüümidest, ka siin ületati latt kõva varuga. Kui mina oleks olnud žüriis, siis kaalunuks ma «Macbethile» kõikide auhindade andmist, sest see oli aasta lavastus igas detai-

lis! Tõsi, oli ka teisi väga tugevaid töid, lausa vapustavalt head teatrit tehti 2023. aastal Eestis.

2023. aasta oli Tiit Ojasoo ja ka Ene-Liis Semperi aasta, mõlemal esietendus veel üks igati õnnestunud lavastus – Semperil teatris Ekspeditsioon «Nüüd võib sellest rääkida» ja Eesti Draamateatris Tiit Ojasoolt «Vend Antigone, ema Oidipus» (mille muusikalise kujunduse eest pälvis Anne Tärnpu (pildil) sõnalavastuse muusikalise kujunduse auhinna). Võibolla ongi laureate vaadates kõige üllatavam see, et «Antigone» piirdus ühe auhinnaga, samas näitab see ka rammusat teatriaastat – kõik preemiad ei tulnud Eesti Draamateatril ja Tiit Ojasoole, tunnustust said Ugala, Tallinna Linnateater, Vanemuine, Ekspeditsioon, Endla, Eesti Noorsooteater, Rakvere Teater, Von Krahl, Estonia, Sõltumatu Tantsu Lava. Nii et peaaegu kõik said.

Pisut kummastavalt mõjub eriauhind Hendrik Toompere juuniorile, see, mis ta on Eesti Draamateatris teinud: on abso-

lutne ime, aga ikkagi tekitab hämmastust, et teatri kunstiline juht saab preemia riskijulge, sotsiaalselt tundliku ja mitmekesise repertuaari kujundamise eest. Kas see polegi tema töö? Aga head lavastust teha, tant-sida või laulda hästi, seegi on kõikide laureatide igapäevane eesmärk, seega miks mitte. Eesti Draamateater teeb oma asju nutikalt ning on 2023. aastal ja tundub, et ka 2024. aastal kõige olulisem teater Eestis. Väga äge.

Eriti hea meel on mul, et Ants Lauteri nimelise auhinna pälvitsid sel korral Liisa Saaremäel (pildil) ja Jörgen Liik (pildil), kaks paduandekat ja omapärast loojat, kes teevad oma tööd kirglikult ning piire ni-hutades. Tegelikult on tänavune laureatide nimekiri hea spikker – kui tahate näha põnevat ja heal tasemel tehtud teatrit, siis kõiki lavastusi, mis laureatide nimede ta-ha on kirjutatud, tasub kindlasti vaadata.

Eesti teatri auhinnad 2024: «Macbeth» ja kõik need teised lavalood ja näitlemised

Teatriligiülesed auhinnad

Lavastajaauhind: Ene-Liis Semper, Tiit Ojasoo ja Olari Elts – «Macbeth» (Eesti Draamateater, Eesti Riiklik Sümfooniaorkester ja Eesti Kontsert).

Kunstnikuauhind: Laura Pählapuu – kunstnikutöö lavastusele «Ülestähendusi põranda alt» (Tallinna Linnateater) ja lavakujundus lavastusele «Teoreem» (Eesti Draamateater).

Sõnalavastuste auhinnad

Meespeaosatäitja: And-

res Mähar – rollid lavastuses «Minu trükikoda» (Karlova Teater) ja «Kotka tee taeva all» (Saueaugu Teatritalu).

Naispeaosatäitja: Külli Teefamm – rollid lavastuses «Poiss, kes nägi pimeduses» ja «Nõusolek» (mõlemad Tallinna Linnateater).

Meeskõrvalosatäitja: Peeter Jürgens – «Meie klass» (Ugala).

Naiskõrvalosatäitja: Piret Laurimaa – rollid lavastuses «Sada grammi taevasinä» (Vanemuine).

Eriauhind: Hendrik Toompere jr – riskijulge, so-

siiaalselt tundliku ja mitmekesise repertuaari kujundamine Eesti Draamateatris.

Muusikaauhind: Raiko Raalik – rollid ooperites «Cyrano de Bergerac» (Vanemuine) ning «Pelléas ja Mélisande» (Estonia).

Arvo Volmer – ooperite «Lohengrin» ning Claude Debussy ooperi «Pelléas ja Mélisande» muusikaline teostus (Estonia).

Balletiauhind: William Newton – rollid lavastuses «Anna Karenina», «Tramm nimega Iha», «Open Door» ja «Must/

Valge», «Õhtused majad» ja «Pähklipureja» (Estonia).

Tantsuauhind: Svetla Grigorjeva – lavastus «Tantsud, mille saatel uinuda, unistada, puhata ja vastupanu osutada» (Ingliskoor ja Sõltumatu Tantsu Lava).

Efenduskunsti auhind: Lauri Lagle – lavastus «Reis metsa lõppu» (Ekspeditsioon).

Salme Reegi nimeline lasteteatri auhind: Laura Jaanhold ja Illimar Viimar – «Kurjus» (Endla).
Sõnalavastuste muusikalise kujunduse ja originaalmuusika auhind:

Vootele Ruusmaa – originaalmuusika lavastustele «Hingest ja südamest» (Eesti Noorsooteater) ning «Metamorfoos» ja «Hääl minu sees» (mõlemad Rakvere Teater).

Anne Tärnpu – laulude valik ja lavaline teostus muusikalises kujunduses lavastusele «Vend Antigone, ema Oidipus» (Eesti Draamateater).

Kristallkingakese auhind: Marta Aliide Jakovski – lavastused «Fundamentalist» (Von Krahl Teater ja EMTA lavakunstkool) ning «Poiss, kes nägi pimeduses» (Tallinna Linnateater).

Karis Trass – Mélisande'i osatäitmine Claude Debussy ooperis «Pelléas ja Mélisande» (Rahvuskooper Estonia).

Ants Lauteri nimeline auhind: Jörgen Liik – erinevad rollid teatris NO99, Von Krahl Teater ja Ekspeditsioon.

Liisa Saaremäel – erinevad rollid Kuressaare Teatris, VAT Teatris ja Eesti Draamateatris, Von Krahlis ja Kanuti Gildi SAALis.

TÄISNIMEKIRJA LOE
POSTIMEES.EE

